

INSTITUT PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

AKTÉŘI RUSKO–UKRAJINSKÉ VÁLKY

Kolaboranti, separatisté, ruští kurátoři a další

POLICY PAPER | červen 2017

AKTÉŘI RUSKO–UKRAJINSKÉ VÁLKY

Kolaboranti, separatisté, ruští kurátoři a další

Policy Paper – Oleksandr Nykonorov, Petr Pojman
Team4Ukraine - www.team4ukraine.eu
červen 2017

Velký problém, který zásadním způsobem komplikuje pochopení situace na východní Ukrajině je kromě propagandy i to, že často chybně nebo nepřesně definujeme probíhající procesy a jejich jednotlivé aktéry. Hned z počátku je tak třeba říci, že Rusko nepodporuje separatisty na východní Ukrajině. Rusko separatistům na východní Ukrajině velí! A nejde o separatisty ale i o kolaboranty (a nejen ty). Zároveň však nepopíráme, že separatisté jsou v probíhajících procesech přítomni též. Nehrají však určující roli. V řadě případů jsou dokonce vůči Kremlu v opozici.

Moskva totiž samostatnost Krymu nebo “Novoruska“ nikdy neprosazovala. V této fázi konfliktu se naopak prostřednictvím separatistických republik “DNR“ a “LNR“ (viz předchozí [policy papery](#)) pokouší ovlivňovat politiku celé Ukrajiny, a to i za cenu jejich návratu pod kontrolu Kyjeva za zvláštních podmínek.

Ani dříve nebylo cílem Kremlu vytvořit na částech území Ukrajiny separatistické státy. Secese (oddělení) částí území Ukrajiny bylo pouze jedním z kroků k prosazení iredenty – tedy připojení částí Ukrajiny přímo k Rusku. S vytvoření svrchovaných nezávislých států na území jihovýchodní Ukrajiny Kreml nikdy nepočítal. Za určitých okolností by mohl dojít k vytvoření jakéhosi protektorátu “Novoruska“, které by propojilo Rusko s Krymem suchozemskou cestou.

V této chvíli jde o nedokončený, stále probíhající konflikt, do kterého je zapojena celá řada aktérů. Pokusíme se zde vysvětlit, kdo je kdo v rusko-ukrajinské válce. Čerpáme jak z našich bezprostředních zkušeností z východní Ukrajiny, tak z konzultací s kolegy na místě, především pak s Ihorem Ruščenkem, který je autorem první publikace o rusko-ukrajinské hybridní válce.

Tato analýza by měla identifikovat i typy skupin, se kterými je možné vést dialog, a naopak upozornit na ty, které jsou rukojmími ideologie, svých sociálních rolí a ambicí Ruska.

Ke každé z níže uvedených skupin je třeba přistupovat odlišně. Každá se nachází v jiném postavení. V některých případech dokonce i v opozici vůči Kremlu!

Hlavní aktéry procesu secese a konfliktu lze rozdělit do následujících skupin a podskupin:

Idealisté

Byli využiti v „první fázi“ konfliktu (2014-2015), prosazovali myšlenku oddělení Krymu a Donbasu od Ukrajiny a připojení těchto regionů k Ruské federaci, nebo viděli další rozvoj těchto oblastí jako nezávislých kvazi státních útvarů. Tuto skupinu je však třeba ještě dále rozdělit další podskupiny:

Imperialisté

Vyzývají ke sjednocení Ukrajiny, Běloruska a Ruska do jednoho státu. Euromajdan vnímali

jako ohrožení tohoto procesu, a proto aktivně podporovali Anti-majdan. Zástupce této skupiny lze též často charakterizovat jako pravoslavné náboženské fundamentalisty Moskevského patriarchátu Ruské pravoslavné církve.

Do této skupiny tak patří lidé jako Artěm Olchyn (Doněcká oblast, Svaz občanů Ukrajiny), Dmitrij Judkyn (Luhanská oblast, Literárně-historický klub Rusič), Vladimír Vorobej (Luhanská oblast, Ruské pravoslavné sdružení), Oleg Orčikov (Doněcká oblast velitel 4. batalionu Svarožiči v 1. Armádním Korpusu "DNR"), Igor Druz (Kyjev/Moskva, Ruský institut strategický studií).

Významnou část této skupiny pak tvoří občané Ruské federace, kteří přijeli na Donbas a Krym prosazovat ruský imperialismus. Mezi ty nejznámější patří Igor Girkin známý spíše jako Igor Ivanovič Strelkov. Girkin byl dříve příslušníkem 2. správy FSB a na počátku konfliktu v 2014 byl ministrem obrany "DNR" a "Novoruska". Dále též např.: Andrej Kovalenko (Euroasijský svaz mládeže), Nikolaj Kozicyn (Hnutí Donská republika), Aleksandr a Petr Barkašovi (neofašistická organizace Ruská národní jednota), Aleksandr Žučkovskij (Hnutí proti nelegální migraci), Igor Ivanov (Ruský vševojskový svaz, POBC) Petr Birjukov, Jurij Ševčenko, Aleksej Markov (představitelé ruských levicových extrémistů), Sergej Fomčenkov (Národně-bolševická strana, Interbrigády) a další.

Iredentisté

Jde o zastánce oddělení Donbasu a Krymu od Ukrajiny a jeho připojení k Rusku. V 2013 aktivně podporovali vstup Ukrajiny do Celní Unie a Euroasijského svazu.

K tomuto křídlu patří např.: Aleksandr Bachmutský (Luhanská oblast, organizace Luhanská garda) Aleksandr Charytonov, Ljubov Korsakova (Luhanská oblast, Progresivně socialistická strana), Anastasija Pjateljnikova (Luhanská garda), Aleksej

Mozgovoj (Luhanská oblast, batalion Přízrak), Pavel Dremov (6. samostatný Kozácký pluk, 2. Armádním Korpusu "LNR") Vladimír Novikov (Doněcká oblast, polní velitel nelegální vojenské jednotky Troja) a další.

Separatisté

Tvoří v tomto výčtu pouze jednu ze skupin a jistě ne tu nejdůležitější. Separatisté prosazují oddělení okupovaných regionů od Ukrajiny a vyhlášení nezávislých kvazi států typu "DNR" a "LNR" nebo "Novorusko". K této skupině je možné započítat Pavla Gubareva (Doněcká oblast, hnutí Novorusko), Andrej Purgin (Doněcká oblast, Doněcká republika), Tichon Gončarov (Luhanská oblast, hnutí Vladimira Monomacha - Rus), Sergej Zavdoveev (Doněcká oblast, polní velitel nelegální vojenské jednotky Legion), Miroslav Rudenko (Doněcká oblast, Svobodný Donbas).

Oportunisté

Takto označujeme účastníky procesu konfliktu a secese, kteří se přizpůsobili změnám v politickém systému a režimu v souvislosti s obsazením těchto regionů. Mohou být rozděleny do následujících podskupin:

Kolaboranti

Skupina osob, které v průběhu okupace Donbasu a anexe Krymu ruskými silami dobrovolně spolupracovala s okupačními úřady. K tomuto křídlu oportunistů je třeba počítat Sergeje Aksjonova (Krym, Jednotné Rusko) - dnes předseda vlády Krymu. Vladimír Konstantinov (Krym, Strana Regionů) - v 2014 se stal předsedou krymského parlamentu. Sergej Žeblakov (Luhanská oblast, bývalý i současný starosta města Stachanov), Aleksandr Filippskij (Luhanská oblast, bývalý zaměstnanec Luhanské městské rady - nyní ve vedení administrativy města Luhansk), Manolis Pilavov (Luhanská oblast, dříve úředník Luhanské městské rady, dnes šéf administrativy města Luhansk).

Za kolaboranty je též možné označit vůdce “DNR“ a “LNR“ Alexandra Zacharčenko a Igora Plotnického.

Právě linie mezi skupinou separatistů a kolaborantů nemusí být vždy tak jasná a některé osoby tak mohou být v různých fázích konfliktu charakterizovat různě. Vždy záleží na to, jak pevně je daný člověk ideologicky ukotven. Kromě ideových separatistů jsou zde i oportunní separatisté, ze kterých se lehce mohou stát kolaboranti. Část z nich však mohla být od samého počátku ruskými agenty.

Agenti

Osoby, které před a v průběhu okupace Donbasu a anexe Krymu spolupracovali s rozvědnými službami protivníka. Jasně definovat seznam osob, které patří do této skupiny je obtížné vzhledem k nedostatku informací o spojení těchto osob se zvláštními službami Ruské federace. Zaměříme se tedy jen na několik zajímavých příkladů.

Mohlo by jít např. o tyto osoby: Alexandr Chodakovskij (Doněcká oblast, velitel brigády Vostok, dříve jednotky Alfa SBU), Li Van Čol (rodák z Prahy, Luhanská oblast, Luhanská garda), Leonid Pasečnik (Ministerstvo státní bezpečnosti “LNR“), Igor Bezler (Doněcká oblast, polní velitel), Petr Zima (Krym dříve pracoval pro SBU dnes FSB), Georgij Sipašvili (Doněcká oblast, bývalý náčelník Slavjanského oddělení SBU, nyní ve vedení Ministerstva státní bezpečnosti “DNR“) a další.

Kriminální elementy

Členové skupin organizovaného zločinu, kteří využili okupace pro uskutečnění nelegálních aktivit a osobnímu obohacení. Lze je charakterizovat jako osoby s indiferentním postojem, vedeným pouze vlastními sobeckými důvody. Často spolupracují nejen s okupačními úřady a ruskými bezpečnostními silami, ale i zkorumpovanými představiteli Ukrajiny.

Jde např. o Jurije Čertkova (Doněcká oblast, bývalý poslanec Strany Regionů a obchodník), Vitalij Metla, (Doněcká oblast, jeden z šéfů továren na výrobu padělaných cigaret Chamadej), Albert Michajluta (Luhanská oblast, kriminální autorita) atd.

Avanturisté

Členové nezákonných ozbrojených skupin, pro které je důležitá sama účast v boji. Někdy nezáleží ani příliš na tom, na které straně. Materiální stránka věci nehraje v jejich motivaci klíčovou roli. Jde např. o Alekseje Milčakova (Rusko, diverzní a rozvědná skupina Rusič), Antona Raevského (Ruský neonacista), Arsena Pavlova, známého spíše jako Motorola (Rusko, účastník 2. války v Čečensku) a další.

Recidivisté a marginálové

Skupiny vojáků a civilistů, kteří byli vysláni do války pod hrozbou zatčení. Dostali na výběr buď vězení, nebo válka. Může jít také o osoby ze zavadového a slabého sociálního prostředí, nebo osoby jinak dezorientované, alkoholiky, narkomany... Jde jak o občany Ruska, tak Ukrajiny. Zde šlo o velké počty osoby a “trestní prapory“ měly v r. 2014 i největší ztráty. Jde totiž většinou osoby, které nikdo nehledá. Z této anonymní masy je však možné upozornit např. na Aleksandra Možaeva, známého též jako Babaj (Rusko) nebo Michaila Tolských známého jako Givi (Doněcká oblast).

Ruské velení

Nejméně viditelní, avšak nejvlivnější aktéři všech procesů na okupovaných částech Ukrajiny. Podílejí se na řízení armády bezpečnostních služeb a politickém procesu. Nejde pouze o vojáky, ale i o správu administrativních, bezpečnostních a politických orgánů. I zde je rovněž třeba vymezit několik skupin:

Kremelští političtí kurátoři

Koordinuje politické a administrativní procesy. Nejvýznamnějším představitelem této skupiny je blízky spolupracovník Vladimira Putina Vladislav Surkov, dále pak

Oleg Govorun, Andrej Godnev, Timofej Chudjakov, Maksim Poljakov, Vjačeslav Matveev, Pavel Karpov atd.

Siloví kurátoři

Ruští důstojníci koordinující práci silových resortů jako jsou ministerstvo bezpečnosti, vnitra, či Generální prokuratury. Jde především o důstojníky FSB a GRU. Mezi ty nejvýznamnější patří: Aleksandr Nikolaenko (MV RF a pravděpodobně též GRU), Vladimír Zemljanov (FSB), Vladimír Pajo (FSB), Vladimír Pavlenko (FSB), Igor Maškov (FSB), Aleksandr Tkačev (GRU) atd.

Vojenští kurátoři (dovolenkáři)

Jejich úkolem je instruovat místní bojovníky nebo se přímo účastnit bojů 1. Armádního Korpusu ("DNR") a 2. Armádního korpusu ("LNR"). Někteří byli na Ukrajinu odesláni dobrovolně jiní z donucení. Přítomnost těchto vojenských i dalších kurátorů se snaží Kreml nepříteli úspěšně skrývat. Část z nich byla postupně nahrazena občany Ukrajiny (kolaboranty nebo agenty) a ruští vojáci jsou pryč v Ukrajině na dovolené.

Lze zde uvést např.: Andreje Guruleva, Sergeje Volika, Konstantina Karpova, Alekseje Zavizona, Nikolaja Efimova, Valerije Solodčuka, Michaila Zuskoa, Valerije Asapova, Andreje Puzinského, Petra Bolgareva, Fedora Panova, Ruslana Gajnullini, Igora Kaplija a mnoho dalších.

Žoldníci

Zahraniční účastníci nezákonných ozbrojených skupin, kteří se účastní nepřátelských akcí jako součást jednotek 1. a 2. Armádního korpusu za finanční odměnu. Jde např. o: Gijoma Federika Uvelera (Francie, vojenský instruktor), Viktor-Alfonso Lenta (Francie, vojenský instruktor), Alexis Kastia Idodeai, Brajen Rodrigez, Gektor Arro, Andreas Pam Sal, (Španělsko, Výbor záchrany Basků), Dončo Rusev (Bulharsko, Vojenský svaz Vasila Levského), a řada dalších.

Komentář

Tato klasifikace není univerzální a konečná. Autoři jsou však přesvědčeni o tom, že nabízí nový přístup k analýze vojensko-politických skupin na dočasně obsazeném území Ukrajiny. Tento přístup umožňuje rozdělit hlavní aktéry do několika typů v závislosti na povaze jejich účasti na událostech 2014-2017. Jde jak o jejich ideologické ukotvení, tak role, které hrají v procesu secese, konfliktu a okupace.

Představená stanoviska odrážejí názory expertů *Team 4 Ukraine* a mohou se odlišovat od interpretace dalších odborníků z Ukrajiny nebo EU v závislosti na použití různých kritérií při hodnocení hlavních aktérů.

Je třeba poznamenat, že v navrhovaném přístupu nelze vždy jednoznačně stanovit hranice mezi jednotlivými skupinami. Např. Igora Girkina, Sergeje Fomčenkova, Alexandera Barkašova a Nicholaja Kozičyna, které jsme zařadili do skupiny idealistů (imperialistů), je možné charakterizovat i jako agenty.

Zde jsme se však orientovali především podle jejich ideologického, nikoli služební ukotvení. Jsme totiž přesvědčeni, že pro řadu z nich hraje ideologie důležitější roli než služební příslušnost. To lze čím dál tím častěji sledovat především v případě Igora Girkina–Strelkova. Ten kritizuje Putina za jeho měkký postoj vůči Ukrajině a upozorňuje, že až se v Rusku změní mocenské poměry, bude v úspěšném útoku na Ukrajinu pokračovat.

Stejně tak část iredentistů a separatistů můžeme označit i jako kolaboranty. Komplikace vznikají i při charakteristice účastníků nelegálních ozbrojených skupin. Tedy ani hranice mezi, avanturisty a žoldníky není zcela jasná.

Jako společný znak pro skupiny idealistů a oportunistů však můžeme označit existenci klientelistických vztahů s ruskými kurátory.

Zároveň je však nutné zdůraznit, že dnes vykonávají ruskou politiku v Ukrajině především oportunisté. Idealisté byli využiti především v první fázi konfliktu a dnes jsou zatlačováni do pozadí nebo dokonce fyzicky likvidováni.

Klasifikace navržená v tomto dokumentu umožňuje odborníkům, kteří se zabývají řešením konfliktů, lepší orientaci v činnosti vojenských a politických skupin, které operují na území anektovaného Krymu a na okupovaných částech Luhanské a Doněcké oblasti.

Analýza zároveň pomáhá interpretovat modely chování vedoucích představitelů "LNR", "DNR" a Krymu a identifikovat skupiny se kterými je možné dospět ke kompromisu od skupin s kterými je dialog vyloučen. Toto vše může během procesu vyjednávání pomoci expertům i vyjednavacům.